

CAMUS – PUENZO: A PESTIS

A pestis a létezés egyfajta határhelyzete. A vírusfertőzés eltávolít társaktól, barátoktól, közösségtől. Kivetettség, szégyen, a belső, még eleven rothadás iszonya, mely beférkőzik nemcsak a sejtjeidbe, de gondolataidba is. E határon határtalanul megtelik a lét a semmivel – ahogy az egzisztencialista filozófusok, köztük Camus is tételesen és regényesen vallotta -, a megsemmisülés közelében az élet nem önmaga már, hanem önmagán túlmutató titkok hordozója.

Camus 1947-ben készült művében nem véletlenül egy fiktív algériai kisvárosba, Oranba helyezi a történetet, ahol a járvány a patkányok megjelenésével kezdődik. Camus maga is algériai, apja francia telepesként került az országba, s a regény megírásakor történelmi események zajlottak ott a gyarmatosítás elleni fellépés jegyében. A felkelést a francia hadsereg brutálisan elfojtotta ugyan, de 1947-ben például a muszlimok valláshasználatával kapcsolatban bizonyos jogokat mégis sikerült kiharcolniuk.

A patkány tisztos helyet foglal el ősi félelmeink állatai közötti ranglétrán, s részben a szociális elutasítás, szeparációs szorongás szimbólumának is felfogható. E tudatból kirekesztett pszichés és szociális tartalmak elemi erővel törnek elő, s testközelivé válnak. A film – ahogy a regény is – éppúgy szól az egyéni létértelmezésről, mint a közösségi gondolkodásban elfojtott tudattartalmakról, a despotikus rezsimek születéséről.

Az egzisztencializmus mint filozófiai irányzat e műben regényes alakot ölt. A pestis olyan határhelyzet, amelyben az egzisztencia = a létező megtapasztalja végességét, létének korlátait, miközben fel kell ismernie, hogy a teremtés nemcsak közönyös, de kiszámíthatatlan, nemcsak idegen, de pusztító is. „Felmagasztalom az embert – írja -, azzal szemben, aki eltapossa.” A járvány kirobbanásával az ember kiszakad a közösségi tér nyugalmából, értelmetlenül áldozattá lesz, s felmerül az emberi lét sarkalatos kérdése: mi értelme van a létezésnek, ha a létalkotó a lét ellen, a létező elpusztulására tör. Jó-e az Isten, vagy rossz? Van-e egyáltalán? Nem véletlen tehát, hogy a legdrámaibb jelentek, éppen Paneloux atya, illetve a kis ministránsfiú halálához köthetők. A szöveg mindvégig szenttelen hangvételen interpretálja az eseményeket, Puenzo, a film rendezője azonban drámai - de sohasem hatásvadász - képsorokkal operál, amely úgy vésődik be a közönség látásvilágába, hogy sohasem felejtetheti.

A létező e kérdező-lázadó pozícióban abszurd alakká emelkedik, Szüziphosz tragikumát hordozza, s végzete szerint a teremtés elleni lázadása révén e saját szubjektumában tükröződő isteni régiókat maga teremti meg. Az élet lehetetlen Isten nélkül – vallja az író, s ennek felismerése által mégis krisztusi példázatként valamiféle önértéket szül. A filmnek és a szövegnek – szemben Camus más műveivel – pozitív kisugárzását érezheti a néző/olvasó: a járvány egyszer csak véget ér, a „szív csöndjében érlelődik” a felismerés, hogy mint tükörben, úgy a létezésünk abszurdításában is visszatükröződik az abszolútum. Rieux doktor nem lázad a betegség ellen, csak ember marad a próbatételek között, s humánuma által mégis istenhez húzó értékeket teremt.

